

سرشناسه : شورای نگهبان
عنوان قراردادی : ایران . قوانین و احکام
Iran. Laws, etc.

عنوان و نام پدیدآور : مشروح مذاکرات شورای نگهبان در خصوص قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/تحقیق و تنقیح جمعی از پژوهشگران (به ترتیب حروف الفبا) عباس حسن خانی... [و دیگران]؛ پیاده سازی و تنظیم (به ترتیب حروف الفبا) محسن بیات... [و دیگران]؛ مدیر پروژه کاظم کوهی اصفهانی.
مشخصات نشر : تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری : ۷۲۴ ص.؛ ۲۹×۲۲ س.م.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۷۸-۷۸-۵

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : تحقیق و تنقیح جمعی از پژوهشگران (به ترتیب حروف الفبا) عباس حسن خانی، علی زمانیان جهرمی، کاظم کوهی اصفهانی و فهیم مصطفی زاده.
یادداشت : پیاده سازی و تنظیم (به ترتیب حروف الفبا) محسن بیات، محمود درایت، یاسر مجاهد، محمد حسین نادری، رضا نادری زاده، ابوالفضل ولی خانی و سعید همت یار.

موضوع : شورای نگهبان -- صورت مذاکرات

موضوع : Shoraye negahban -- Publication of proceeding

موضوع : شورای نگهبان -- مصوبات

موضوع : Shoraye negahban -- Resolution

موضوع : آیین دادرسی جزایی -- ایران

Criminal procedure -- Iran

شناسه افزوده : حسن خانی، عباس، ۱۳۶۶-

شناسه افزوده : بیات، محسن، ۱۳۶۸-

شناسه افزوده : کوهی اصفهانی، کاظم، ۱۳۵۸-

شناسه افزوده : شورای نگهبان. پژوهشکده شورای نگهبان

رده بندی کنگره : KMH۷۵۱۲

رده بندی دیویی : ۳۴۹/۵۵۰۵

شماره کتابشناسی ملی : ۹۰۶۹۱۰۵

پژوهشکده شورای نگهبان

تلفن : ۰۲۱-۸۸۵۳۳۴۶۲۹
کد پستی : ۱۵۹۷۸۵۶۱۱۳
پلاک ۱۱، کد پستی: ۱۵۹۷۸۵۶۱۱۳

**تحقیق و تنقیح: جمعی از پژوهشگران
(به ترتیب حروف الفبا):**

عباس حسن خانی، علی زمانیان جهرمی،
کاظم کوهی اصفهانی و فهیم مصطفی زاده.

پیاده سازی و تنظیم (به ترتیب حروف الفبا):

محسن بیات، محمود درایت، یاسر مجاهد، محمد حسین نادری،
رضا نادری زاده، ابوالفضل ولی خانی و سعید همت یار.

مدیر پروژه: دکتر کاظم کوهی اصفهانی

طراحی و صفحه آرایی: حمید مزینانی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۷۸-۷۸-۵

ناشر: پژوهشکده شورای نگهبان

چاپ اول: زمستان ۱۴۰۱، تیراژ: ۵۰۰ جلد

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

ccri.ac.ir

nashr-rc.ir

مشروح مذاکرات شورای نگهبان

در خصوص قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲

پژوهشکده شورای نگهبان

* فهرست *

۹	مقدمه
۱۳	جلسه ۱۳۹۰/۴/۱
۱۶	جلسه ۱۳۹۰/۴/۸
۳۲	جلسه ۱۳۹۰/۴/۱۵
۴۹	جلسه ۱۳۹۰/۴/۲۲
۶۹	جلسه ۱۳۹۰/۴/۲۹
۱۰۷	جلسه ۱۳۹۰/۵/۵
۱۲۵	جلسه ۱۳۹۰/۵/۱۲

۱۳۱.....	جلسه ۱۳۹۰/۵/۲۶
۱۴۰.....	جلسه ۱۳۹۰/۶/۷
۱۶۳.....	جلسه ۱۳۹۰/۷/۶
۱۷۱.....	جلسه ۱۳۹۰/۷/۱۳
۱۹۸.....	جلسه ۱۳۹۰/۷/۲۱
۲۲۲.....	جلسه ۱۳۹۰/۷/۲۷
۲۴۸.....	جلسه ۱۳۹۰/۸/۴
۲۶۴.....	جلسه ۱۳۹۰/۸/۲۵
۲۷۴.....	جلسه ۱۳۹۰/۹/۲
۳۰۲.....	جلسه ۱۳۹۰/۹/۹
۳۲۷.....	جلسه ۱۳۹۰/۹/۱۳
۳۵۱.....	جلسه ۱۳۹۰/۹/۲۳
۳۷۵.....	جلسه ۱۳۹۰/۹/۳۰
۳۸۸.....	جلسه ۱۳۹۰/۱۰/۷
۴۱۵.....	جلسه ۱۳۹۰/۱۲/۱۰
۴۳۵.....	جلسه ۱۳۹۱/۳/۱۷
۴۳۷.....	جلسه ۱۳۹۱/۳/۲۴
۴۸۴.....	جلسه ۱۳۹۱/۳/۳۱
۵۲۰.....	جلسه ۱۳۹۱/۴/۷
۵۶۱.....	جلسه ۱۳۹۱/۴/۲۸
۵۶۹.....	جلسه ۱۳۹۱/۵/۲۵
۵۷۲.....	جلسه ۱۳۹۱/۶/۲۹
۵۹۳.....	جلسه ۱۳۹۱/۷/۱۲

٦٢..... جلسه ١٣٩٢/٤/٢٦

٦٥..... جلسه ١٣٩٢/٥/٩

٧٥ جلسه ١٣٩٢/١٥/٢٥

٧٢٢ جلسه ١٣٩٢/١٢/٢١

◆◆◆ مقدمة

قبلاً هم عرض کرده‌ام، انتشار مذاکرات شورا است. این خیلی چیز خوبی است. ... فرض بفرمایید در قانون مجازات، ماده‌ی چندم این قانون، ممکن است دو نظر مخالف یا سه نظر مخالف وجود داشته باشد؛ خیلی خوب است که در انتشار مذاکرات، این نظرات مخالف ذکر بشود. ... این می‌شود یک مستندی؛ این یک سابقه‌ای است. این سوابق، مهم است. اینکه مثلاً شورای نگهبان بتواند در سال هزار و چهارصد و فلان بگوید که این حکم و این مبنا مثلاً در پنجاه سال پیش در شورای نگهبان بحث شد و این حرف‌ها گفته شد و این نظر از بحث‌ها درآمد، خود این یک مستند و یک پشتوانه‌ی تقویت علمی است برای آرای شورا. بنابراین انتشار مذاکرات هم به نظر من خیلی خوب است.»

بر همین اساس، با تشکیل «مرکز تحقیقات شورای نگهبان» - که در حال حاضر در قالب «پژوهشکده شورای نگهبان» فعالیت می‌کند- انجام فعالیت‌های علمی پیرامون نظرات شورای نگهبان به عنوان یکی از مأموریت‌های این مجموعه، در چند قالب مختلف در دستور کار قرار گرفت. تدوین مجموعه نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات ادوار مختلف مجلس شورای اسلامی، تدوین مجموعه نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان راجع به اصول قانون اساسی، تدوین مجموعه نظرات فقهی شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات دیوان عدالت اداری، تدوین نظرات فقهی و حقوقی شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی، استخراج مبانی نظرات و دلایل آرای شورای نگهبان، راه‌اندازی سامانه‌ی اینترنتی جامع نظرات شورای نگهبان و بارگذاری کلیه‌ی نظرات شورای نگهبان بر روی پورتال پژوهشکده و در نهایت، پیاده‌سازی، تنظیم و تدوین مشروح مذاکرات جلسات شورای نگهبان، از جمله طرح‌هایی بود که برای عینیت بخشیدن به این مهم طراحی شد.

با وجود این، از سال ۱۳۹۳، کار آماده‌سازی متن مذاکرات اعضای شورای نگهبان در جلسات شورا برای انتشار عمومی، با عنایت به تأکیدهای رهبر معظم انقلاب اسلامی، به عنوان یکی از اولویت‌های کاری پژوهشکده شورای نگهبان بازتعریف شد. این مهم، در چند مرحله به شرح زیر، بر اساس شیوه‌نامه‌ای مدون انجام می‌پذیرد: ابتدا فایل‌های صوتی ضبط‌شده از جلسات شورای نگهبان، پیاده‌سازی شده و به صورت متن مکتوب درمی‌آید. سپس این متون در اختیار کارشناسان پژوهشکده قرار می‌گیرد تا از لحاظ فنی و ادبی ویرایش شده و در صورت لزوم، اظهارات اعضای شورا مستندسازی شود. سپس متون ویرایش و مستندسازی شده از لحاظ صحت، اتقان و

شورای نگهبان بر اساس اصول قانون اساسی، از جایگاه والایی در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران برخوردار است. مطابق اصل (۹۴) قانون اساسی، کلیه‌ی مصوبات مجلس شورای اسلامی از نظر انطباق با موازین اسلام و قانون اساسی به وسیله‌ی شورای نگهبان مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت مغایر شناخته شدن با موازین شرع یا قانون اساسی برای تجدید نظر به مجلس بازگردانده می‌شود. همچنین به موجب اصل (۸۵) قانون اساسی، مجلس شورای اسلامی می‌تواند تصویب اساسنامه‌ی سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت را به کمیسیون‌های ذی‌ربط مجلس یا هیئت وزیران واگذار کند که در این صورت، این اساسنامه‌ها نیز باید به لحاظ عدم مغایرت با شرع و قانون اساسی به تأیید شورای نگهبان برسند. علاوه بر این، به موجب اصل (۴) قانون اساسی، «کلیه‌ی قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق یا عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده‌ی فقهای شورای نگهبان است.» تفسیر قانون اساسی نیز به موجب اصل (۹۸) قانون اساسی، بر عهده‌ی نهاد شورای نگهبان قرار گرفته است. در راستای اجرای این اصول، کلیه‌ی مصوبات مجلس، اساسنامه‌ی سازمان‌ها و مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت و استفساریه‌های مربوط به اصول قانون اساسی و نیز استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی که مدعی مغایرت مقررهای با موازین شرع‌اند، در جلسات شورای نگهبان مورد بررسی فقهی و حقوقی قرار می‌گیرد و سرانجام در قالب نظر شورای نگهبان به مراجع مربوطه اعلام می‌شود. بدین سان، مجموعه‌ی نظرات ابرازی از سوی شورای نگهبان و نیز مشروح مذاکرات اعضای شورا در خصوص این نظرات که در خلال جلسات بررسی در شورای نگهبان بیان می‌شود، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ چه آنکه این مجموعه مباحث و مذاکرات، علاوه بر آنکه بخشی از اسناد حقوقی نظام جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌رود، می‌تواند به عنوان منبعی علمی، پشتوانه‌ی نظری غنی و قابل اتکایی برای نظام حقوقی کشور قلمداد شود و مورد استفاده‌ی عموم علاقه‌مندان، به ویژه مجامع علمی- پژوهشی و پژوهشگران و صاحب‌نظران حوزوی و دانشگاهی واقع گردد.

مقام معظم رهبری نیز در دیدارهایی که در سال‌های اخیر با اعضای محترم شورای نگهبان داشته‌اند، بارها بر اهمیت نظرات فقهی و حقوقی شورای نگهبان و ضرورت انتشار آنها پای فشرده‌اند. ایشان از جمله در دیداری که در تاریخ ۱۳۹۲/۸/۸ با اعضای شورای نگهبان داشتند، به طور خاص در بیان اهمیت توجه به مشروح مذاکرات جلسات شورای نگهبان فرمودند: «یکی از چیزهایی که شاید بنده

۱. نشانی اینترنتی سامانه جامع نظرات شورای نگهبان:

که به ضرورت ویرایشی، واژه یا عبارتی به مذاکرات اعضا اضافه شده است، برای حفظ اصالت متن، بخش افزوده شده درون قلاب [] قرار گرفته است. بدیهی است این عبارات، برداشتی است که کارشناسان پژوهشکده از فحوای مباحث مطرح در مذاکرات اعضا استنباط کرده‌اند و به جهت اقتضائات ویرایشی، انسجام بخشی به مطالب مذکور در مذاکرات یا رفع ابهام از گفته‌های شفاهی اعضا به متن اضافه شده‌اند.

۳. مستندسازی‌های انجام شده در متن که عمدتاً به صورت پانویس در مشروح مذاکرات آمده، به شرح زیر است:

- ذکر مستند آیات، روایات یا نظرات فقهی و فتوایی اشاره شده در مذاکرات اعضا

- ذکر مستند و کامل نظرات شورای نگهبان که در مذاکرات اعضای شورا به آنها اشاره شده است؛ اعم از نظریه‌های تفسیری یا مشورتی شورای نگهبان پیرامون اصول قانون اساسی یا سوابق نظرات شورا در خصوص مصوبات پیشین.

- ذکر معنای لغوی یا اصطلاحی واژگان یا عبارات‌های به کارگیری شده در مذاکرات، در مواردی که نیازمند توضیح است.

- ذکر شناسنامه‌ی مختصر و گویا برای هر یک از جلسات در پانویس ابتدایی هر جلسه و اشاره به موادی که در آن جلسه مورد بررسی اعضای شورا قرار گرفته است.

- ذکر کامل نظر شورای نگهبان در پایان هر مرحله از بررسی شورا، که در نامه‌ی رسمی شورای نگهبان به مجلس منعکس شده است.

همچنین در پایان بررسی هر ماده از مصوبه، آن بند از نظر شورای نگهبان که در خصوص آن ماده اظهار شده، ذکر شده است؛ البته در صورتی که شورا نسبت به آن ماده، اظهار نظر کرده باشد.

- ذکر مواد قانون یا مقرراتی که در مذاکرات اعضای شورا به آنها اشاره شده است. همچنین ذکر متن نظرات مجمع مشورتی فقهی و مجمع مشورتی حقوقی شورای نگهبان که در متن مشروح مذاکرات به آنها استناد شده، ولی عیناً در جلسه خوانده نشده و در متن نیامده است.

- ذکر منابع و مأخذ مربوط به یک مطلب به صورت کامل، جهت دسترسی آسان خوانندگان به مستندات مطالب، اعم از کتاب‌ها، مقالات و دیگر منابع مکتوب و یا نشانی اینترنتی آن در فضای مجازی.

این کتاب محصول تلاش علمی جمعی از پژوهشگران این پژوهشکده است که با طی مراحل پیش‌گفته (ویرایش و مستندسازی، بازبینی و نظارت علمی) به سرانجام رسیده است. «ویرایش و مستندسازی متون» در این مجموعه، به ترتیب میزان همکاری بر عهده‌ی آقایان عباس حسن‌خانی، دکتر علی‌زمانیان جهرمی و دکتر فهیم مصطفی‌زاده بوده است. «بازبینی متون»، «نظارت علمی» بر مجموعه

انطباق با محتوای متون اولیه مورد بازبینی قرار می‌گیرد. در نهایت، متون بازبینی شده بار دیگر از جهات مذکور توسط ناظران علمی پروژه، به طور دقیق، از جهت شکلی و محتوایی بررسی می‌شود و پس از تأیید نهایی، برای انتشار در اختیار معاونت پژوهشی قرار می‌گیرد. پیش‌بینی مراحل چندگانه‌ی فوق برای آماده‌سازی متون مشروح مذاکرات اعضای شورای نگهبان از آن جهت است که ویرایش فنی و ادبی این متون - که لازمی تبدیل ساختار گفتاری مذاکرات اعضا به نوشتاری قابل فهم برای خوانندگان است - احیاناً به اصالت متون خدشه‌ای وارد نیاورده و متون آماده‌شده برای انتشار، با کمترین دخل و تصرف ممکن به متنی روان، سلیس و قابل فهم تبدیل شود. اعتقاد دست‌اندرکاران طرح بر آن بوده که مشروح مذاکرات شورا، نوعی سند محسوب می‌شود که در ویرایش و انتشار آن باید امانت‌داری را به طور کامل رعایت کرد.

مجموعه‌ی حاضر، بخشی دیگر از ثمره‌ی این فعالیت علمی است که مشتمل بر متن کامل مشروح مذاکرات اعضای شورای نگهبان در خصوص قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ است. شورای نگهبان برای بررسی این مصوبه در مجموع، (۳۴) جلسه طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ برگزار کرده و نظرات خود را در شش مرحله به مجلس شورای اسلامی منعکس کرده است، تا اینکه سرانجام این مصوبه در تاریخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۱ به تأیید نهایی شورای نگهبان رسیده و به «قانون» تبدیل شده است.^۱ نکات زیر برای استفاده‌ی مطلوب خوانندگان از این مجموعه، مفید و راهگشا است:

۱. مذاکرات اعضای شورای نگهبان در این کتاب، بر اساس ترتیب زمانی برگزاری جلسات شورا برای بررسی مصوبه‌ی آیین دادرسی کیفری تنظیم شده است. نخستین جلسه‌ی برگزارشده‌ی این مصوبه در تاریخ ۱۳۹۰/۴/۱ و آخرین جلسه آن، ۱۳۹۲/۱۲/۲۱ بوده است.

۲. همان‌طور که گفته شد، در این مجموعه سعی شده است ویرایش فنی و ادبی متون مشروح مذاکرات با کمترین دخل و تصرف در گفته‌های اعضای شورای نگهبان انجام شود. با وجود این، در مواردی

۱. گفتنی است پیش‌تر هفت کتاب از مجموعه کتاب‌های مشروح مذاکرات اعضای شورای نگهبان که به مذاکرات نیمه‌ی نخست سال ۱۳۹۲، نیمه‌ی نخست و نیمه‌ی دوم سال ۱۳۹۳، نیمه‌ی نخست و نیمه‌ی دوم سال ۱۳۹۵ و نیمه‌ی نخست و نیمه‌ی دوم سال ۱۳۹۶ مربوط می‌شد، در سال‌های ۱۳۹۵، ۱۳۹۷، ۱۳۹۹، ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ به چاپ رسیده است. همچنین در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ نیز دو کتاب تحت عنوان «مشروح مذاکرات شورای نگهبان (دوره اول- سال ۱۳۵۹)» و «مشروح مذاکرات شورای نگهبان (دوره اول- سال ۱۳۶۰)» از سوی مرکز تحقیقات شورای نگهبان به چاپ رسیده است که به جهت ضبط نشدن برخی جلسات شورای نگهبان در ابتدای پیروزی انقلاب یا فقدان نوارهای ضبط‌شده در حال حاضر، صرفاً مشتمل بر برخی از مذاکرات اعضای شورا در جلسات برگزارشده در سال‌های مذکور است.

آماده‌سازی سایر مجلدات این مجموعه نیز در حال انجام است که ان‌شاءالله به محض تکمیل، در اختیار علاقه‌مندان قرار خواهد گرفت.

لازم به ذکر است متن کلیه‌ی مشروح مذاکرات‌های نهایی شده (اعم از مشروح‌هایی که در قالب کتاب چاپ شده است و مشروح‌هایی که هنوز به مرحله‌ی چاپ نرسیده است) بر روی سامانه جامع نظرات شورای نگهبان، ذیل عنوان «مشروح مذاکرات» قابل دسترسی و بهره‌برداری است.

و نیز «مدیریت پروژه» بر عهده‌ی آقای دکتر کاظم کوهی اصفهانی بوده است که از زحمات این عزیزان قدردانی می‌شود. همچنین ضبط صوتی جلسات شورا و تبدیل فایل‌های صوتی به نوشتار بر عهده‌ی کارشناسان اداره‌ی تدوین شورای نگهبان آقایان رضا نادری زاده، محمدحسین نادری، محسن بیات، سعید همت‌یار، محمود درایت و ابوالفضل ولی‌خانی بوده است که از زحمات کلیه‌ی این عزیزان، به‌ویژه مدیر این مجموعه جناب آقای یاسر مجاهد تقدیر و تشکر می‌شود.

پژوهشکده شورای نگهبان امیدوار است با تولید و عرضه‌ی این مجموعه، علاوه بر حرکت در جهت تحقق بخشی از منویات مقام معظم رهبری، خواسته‌ی جامعه‌ی علمی کشور و همچنین مراکز سیاست‌گذاری، تقنینی و اجرایی کشور را پاسخ گفته باشد. مسلماً انتشار و عرضه‌ی چنین آثاری می‌تواند ثمره‌ی بیش از سی سال مجاهدت و تلاش شورای نگهبان در پاسداری از شرع و قانون اساسی را در اختیار کلیه‌ی علاقمندان، به‌ویژه محافل علمی و پژوهشی، اعم از دانشگاهی و حوزوی قرار دهد و به غنی‌تر شدن هر چه بیشتر مباحث فقهی و حقوقی در کشور کمک کند؛ ضمن آنکه آگاهی‌بخش ناظران بیرونی از میزان دقت‌ورزی و موشکافی علمی اعضای محترم شورا در هنگام بررسی مسائل مختلف حقوقی و فقهی باشد و روند قانون‌گذاری و نظارت بر آن در نظام جمهوری اسلامی ایران را در معرض دید همگان قرار دهد.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

پژوهشکده شورای نگهبان

پاییز ۱۴۰۱